

Kritiek van de cynische rede

- Waar staat het cursusmateriaal
- Veel powerpoints i.v.m. citaten
- College en 2 x ± 15 minuten interactie
- Leeswijzer
- Inhoud van de colleges

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

De schrijver over het boek

Het voorwoord van nieuwe editie is 30 jaar na eerste druk geschreven.

“Filosofie is al van oudsher een vorm van geestelijke zelfverdediging. Ze trad op als een activiteit waarmee moest worden bewezen dat de wereld bewoonbaar is voor redelijke wezens.”(12)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

Wat is voorbij en is er overgebelevend?

Het boek stamt uit 1983, het is van vóór de val van de muur. Het heeft nieuwe waarde in de analyse van China versus Amerika.(13)

Sloterdijk vindt zelf dat de veranderingen zo snel gaan dat je het verhoudingsgewijs kunt zien als een boek van 300 jaar geleden.(14)

“Zonder overdrijving kunnen we stellen dat het ontstaan van de synchrone wereld het ontologische avontuur van onze tijd is.”(13)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

De bedoeling in terugblik

“De definitie van het cynisme als 'verlicht vals bewustzijn' heeft, dunkt mij, de toets van de tijd glansrijk doorstaan(...) De vertaling van die definitie in de formule: 'Want ze weten wat ze doen, en ze doen het toch' is nog steeds universeel en dagelijks van toepassing.”(13)

Het boek wil het cynisme verklaren tot hoofdsymptoom van de tijdgeest van de twintigste eeuw.(16)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

Inleiding

Probleem van deze tijd is dat we voortkomen uit een tijd waar kennis schaars was en de filosofie liefde voor kennis en wijsheid was, terwijl kennis vandaag de dag óf leidt tot apathie, óf tot zwaarmoedigheid.(19/11)

Ik droomde dat ik langzaam leefde...

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

Kennis in diskrediet

Nietzsche waarschuwt voor de wil tot macht die achter de wil tot waarheid schuilgaat. De wereldpolitiek grijpt juist kennis als macht aan. "een werkelijkheid waarin leugenaars leugenaars leugenaars noemen."(21/13)
"De tijd is cynisch en weet: nieuwe waarden hebben korte benen."(21/13)
Alle denken is strategie geworden.
Leren levert ook geen welvaart meer op.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

Aanleiding (23/16)

Sloterdijk vraagt zich af; Wie zou Kant durven uitleggen hoe het nu staat met het Verlichtingsproject, het uitreden van de mens uit zijn zelfverschuldigde onmondigheid en zijn oproep tot de moed om je verstand te gebruiken.

Kant is ook taai en helemaal niet het frisse blijde denken dat je bij de Verlichting zou verwachten.(24 en 25 of 18 en 19)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

Hét probleem van de Verlichting

"'Redelijk' gedrag betekent een bijzondere, vrijwel nooit gelukkige relatie aangaan met het zintuiglijke. 'Wees redelijk' betekent in de praktijk: vertrouw niet op je impulsen, luister niet naar je lichaam, leer jezelf te beheersen – en begin bij je eigen zintuiglijkheid. Maar intellect en zintuiglijkheid zijn onscheidbaar." (25/19)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

De reden (26/20)

Wanneer, zoals nu, de problemen te groot zijn en te dichtbij, is er geen afstand meer mogelijk die voorwaardelijk is voor een kritische houding. (citaat Walter Benjamin 26/21)

Het gevolg is onlustgevoelens en een verschuilen van de rede in de ironie.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

Walter Benjamin

"Je bent een dwaas als je jammert over het verval van de kritiek. Want de tijd daarvoor is allang voorbij. Kritiek is een kwestie van de juiste afstand. Kritiek hoort thuis in een wereld waar het aankomt op perspectieven en landschappen en waar het nog mogelijk was een standpunt in te nemen. De dingen zijn inmiddels veel te dicht en pijnlijk genaderd tot de menselijke maatschappij. De 'onbevangenheid' en de 'vrije blik' zijn verworden tot leugens en misschien zelfs tot blijken van platte incompetentie..." (27/21)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

De nieuwe onoverzichtelijkheid

"In een wereld die polyperspectivisch is verbrokken horen de 'grote overzichten' van het geheel inderdaad meer thuis bij de simplen van geest, en niet bij mensen die zijn verlicht en door de feiten opgevoed. Verlichting heeft steeds tot gevolg dat het denken vanuit bepaalde standpunten wordt vernietigd en alle perspectivisch-conventionele moraal in lucht oplost; psychologisch gaat dat samen met vervaging van het ik, literair en filosofisch met het verval van de kritiek."(27/21)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

Sensibiliteit i.p.v. rede

Als tegenhanger van de redelijke verlichting die steeds rationeler werd, komt de kritische theorie op. Sloterdijk zegt dat haar kracht is dat ze zich op de zintuiglijkheid richt, maar dat haar zwakte is dat de sensibele zelfbezinning alom aanwezig wordt geacht. Daarnaast onttaarde het in een negativisme, een 'nee', een slachtofferrol.(28/22)

N.B. Het woord slachtofferrol vervangt de term medemenselijkheid uit de eerdere vertaling.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

Citaat blz. 29/24

“Politiek en emotioneel berust de esthetische, de 'gevoelige' theorie op een verwijtende opstelling, een mengeling van lijden, verachting en woede, tegenover alles wat *macht* bezit. Ze stieert zich tot spiegel van het wereldkwaad, de burgerlijke kilte, het principe 'heerschappij', het smerige gesjacher en het winstbejag. (...)Ze gaat uit van het vooroordeel dat uit die wereld slechts boosaardige macht kan voortkomen, de macht die zich keert tegen het levende. En dat is de reden waarom de kritische theorie stagneert. Het offensieve effect van de weigering zich uit te leveren is sinds lang verloren gegaan. Het masochistische element heeft het creatieve element overvleugeld.”

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

Maatschappij kritiek vervalt

Volgens Sloterdijk redenen; Adorno en de kritische theorie en de studentenbeweging was teveel tegen het mannelijke, tegen succes, tegen actie en macht. Ze waren voor het moederlijk vrouwelijke en uiteindelijk vervielen ze in melancholie. Hier en daar zijn alternatieven, maar die lijken eerder potsierlijk dan effectief. (piraten intelligentsia 31/27)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

Het motief(32/28)

Sloterdijk wil enerzijds de verworvenheid van de Verlichting herwinnen. Maar hij vindt ook dat we niet kunnen blijven hangen in de enorme treurigheid van de droge theorie die ons belast en niet meer tot leven uitnodigt. De kritiek zal lijken op de naakte protesten in de collegezaal van Adorno. Zonder hem was het onmogelijk geweest, maar het richtte zich tegen hem.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

Droom(34/30)

“De droom die ik achterna loop is de stervende boom van de filosofie nog één keer te zien bloeien – met bloesems zonder teleurstelling, bezaaid met bizarre bloemgedachten, rood, blauw en wit glanzend in de kleuren van het eerste begin, als destijds in de Griekse dageraad – toen de *theoria* begon en toen, ongelooflijk en plotseling als alles wat helder en duidelijk is, de kennis een eigen taal vond. Zijn wij met onze cultuur echt te oud om dergelijke ervaringen te herhalen?”

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_1

